

Przewodnik dla trenerów: Integracja sztuki teatralnej z badaniami nad rozwiązywaniem konfliktów

2023

**Remembrance: Przewodnik dla trenerów: Integracja sztuki teatralnej z
badaniami and rozwiązywaniem konfliktów**

Plan działania

**Co-funded by
the European Union**

**University
of Cyprus**

CC-BY-NC-SA

© Copyright 2023 Remembrance

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Spis treści

1	Wstęp	3
2	Czym jest Remembrance?	3
3	Dlaczego projekt Remembrance jest ważny i istotny (być może teraz bardziej niż kiedykolwiek wcześniej)?.....	4
4	Jak uczyć młodzież o negatywnych konsekwencjach skrajnie prawicowych ideologii? ...	7
4.1	Sztuka teatralna	8
4.2	Storytelling	13
5	Jak wykorzystać efekty projektu Remembrance?	17
	Wybrane historie.....	19
	Wymagania systemowe	21
	Jak korzystać z podręcznika?	22
	Gdzie znaleźć dodatkowe historie?	30

1 Wstęp

Niniejszy przewodnik został opracowany w celu poszerzenia wiedzy i nabycia praktyki przez szkoleniowców w zakresie wykorzystania sztuki teatralnej i opowiadania historii (storytellingu) jako sposobów ostrzegania młodzieży przed zagrożeniami płynącymi z faszyzmu i totalitaryzmu oraz zapewnienia uczestnikom szkoleń narzędzi, takich jak odporność na wszelkiego rodzaju ideologie ekstremistyczne, wartości życiowe i poszanowanie praw człowieka. Został on opracowany, aby funkcjonować jako narzędzie, które umożliwia podstawowe zrozumienie alternatywnych metod nauczania oraz poprawienie doświadczeń edukatorów i trenerów poruszających się w dziedzinach historii, swobód publicznych, praw człowieka, konstytucjonalizmu i innych. Celem tego przewodnika jest stworzenie wspólnoty młodych ludzi, którzy potrafią rozpoznawać i skutecznie radzić sobie z przypadkami totalitaryzmu. Aby to osiągnąć, ważne jest, aby wyposażyć nauczycieli w umiejętności i zdolności niezbędne do pracy w różnych środowiskach i do pracy z osobami z różnych grup wiekowych.

2 Czym jest Remembrance?

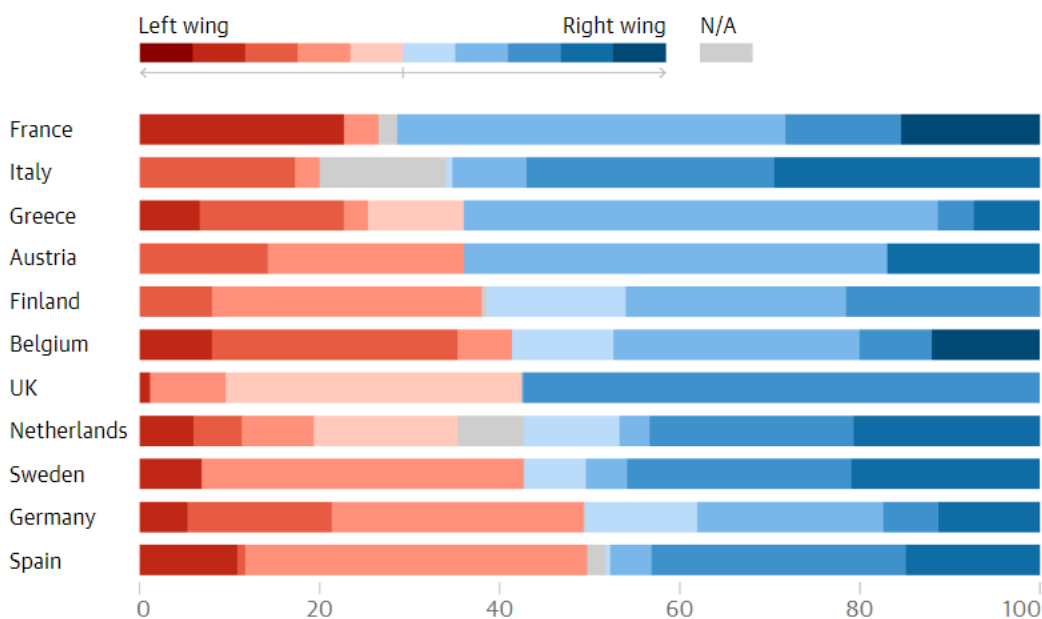
Projekt Remembrance ma na celu opracowanie narzędzi szkoleniowych wykorzystujących historie aktywistów, którzy przeciwstawili się faszyzmowi w czasie wojny. Poprzez te historie zostanie zbadane, co się dzieje, gdy odmawia się ludziom wolności słowa i praktyk demokratycznych. Remembrance chce w pełni wykorzystać wszystkie inwestycje poczynione w ostatnich latach przez kraje UE, aby pomóc młodym ludziom wypracować krytyczne spojrzenie na ideologie faszystów oraz na jakąkolwiek ideologię naruszającą prawa człowieka. Poprzez nową metodę uczenia się, opartą na doświadczeniach aktywistów, którzy walczyli z faszyzmem, projekt ma na celu zwiększenie świadomości na ten temat wśród młodych ludzi, aby historia nigdy się nie powtórzyła.

3 Dlaczego projekt Remembrance jest ważny i istotny (być może teraz bardziej niż kiedykolwiek wcześniej)?

Pomimo niszczycielskich skutków powstania reżimów faszystowskich w Europie na początku XIX wieku, jak to często bywa, historia powtarza się i w ostatniej dekadzie nastąpił znaczny wzrost liczby skrajnie prawicowych ruchów i partii w Europie. Dla przykładu:

Left-right parliamentary alignment in Europe

% of seats held after the most recent election. By party, left to right classification

Guardian graphic. Source: ParlGov project. Note: left-right values for three Greek parties (Spartans, Freedom Sailing and Elliniki Lisi) assigned by the Guardian

Źródło: <https://www.theguardian.com/world/2023/jun/30/far-right-on-the-march-europe-growing-taste-for-control-and-order>

Szokujące jest to, że analiza wyborców takich partii pokazuje, że znaczący odsetek stanowią młodszy wyborcy, w wieku 18-24 lata. Na przykład we Francji w ostatnich wyborach prezydenckich, które odbyły się w 2022 r., Marine Le Pen zdobyła 39% głosów od osób w wieku 18-24 lat i 49% od osób w wieku 25-34 lata (<https://www.theguardian.com/world/2023/dec/01/younger-voters-far-right-europe>).

Powodów takiego stanu rzeczy jest wiele, ale analizowanie przyczyn, dla których znaczna liczba młodych wyborców faworyzuje partie skrajnie prawicowe, nie jest zadaniem tego przewodnika. W niniejszym opracowaniu podkreśla się jednak, że nauczanie młodzieży o negatywnych konsekwencjach skrajnie prawicowych ideologii jest ważne z kilku powodów, co wspiera ich edukację, umiejętność krytycznego myślenia i promowanie wartości demokratycznych. Oto kilka kluczowych powodów, dla których jest to istotne:

1) Zapobieganie radykalizacji:

Ucząc młodzież na temat negatywnych aspektów skrajnie prawicowych ideologii, edukatorzy mogą pomóc w zapobieganiu radykalizacji. Zrozumienie potencjalnych konsekwencji przekonań ekstremistycznych może sprawić, że młodzi ludzie będą bardziej odporni na propagandę i działania rekrutacyjne.

2) Promowanie tolerancji i inkluzyjności:

Nauczanie o negatywnych implikacjach skrajnie prawicowych ideologii sprzyja zrozumieniu znaczenia tolerancji, różnorodności i inkluzyjności. Zachęca do szacunku dla ludzi o różnym pochodzeniu społecznym, pochodzeniu etnicznym, religii i stylu życia.

3) Ochrona praw człowieka:

Wiele skrajnie prawicowych ideologii wiąże się z odrzuceniem zasad wynikających z praw człowieka, co prowadzi do dyskryminacji i odmowy podstawowych praw niektórym grupom. Edukowanie młodzieży w tym zakresie pomaga zaszczepić zaangażowanie w ochronę praw wszystkich ludzi.

4) Kształcenie krytycznego myślenia:

Poznanie negatywnych konsekwencji skrajnych ideologii sprzyja rozwojowi umiejętności krytycznego myślenia. Młodzież jest zachęcana do kwestionowania informacji, analizowania propagandy i oceniania konsekwencji różnych systemów przekonań.

5) Rozumienie kontekstu historycznego:

Skrajnie prawicowe ideologie odegrały rolę w wydarzeniach historycznych, w tym w autorytarnych reżimach i konfliktach. Nauczanie młodzieży o tej historii zapewnia kontekst dla bieżących wydarzeń i pomaga jej docenić znaczenie wartości demokratycznych.

6) Przeciwdziałanie stereotypom i uprzedzeniom:

Skrajnie prawicowe ideologie często promują stereotypy i sprzyjają uprzedzeniom wobec pewnych grup. Edukacja może podważyć te stereotypy, zachęcając do empatii i zrozumienia zamiast postaw bazujących na uprzedzeniach.

7) Wspieranie odpowiedzialności obywatelskiej:

Zrozumienie negatywnych implikacji skrajnie prawicowych ideologii motywuje młodzież do aktywnego uczestnictwa w życiu obywatelskim. Promuje poczucie odpowiedzialności za przeciwdziałanie ideologiom ekstremistycznym i przyczynianie się do dobrobytu lokalnych społeczności.

8) Zachęcanie do otwartego dialogu:

Edukacja na temat negatywnych aspektów skrajnie prawicowych ideologii ułatwia otwartą i świadomą dyskusję. Zachęca młodzież do wyrażania swoich opinii, angażowania się w dialog i uczenia się z różnych perspektyw, wspierając kulturę otwartej komunikacji.

9) Budowanie odporności na manipulację:

Skrajnie prawicowe ideologie często stosują taktyki manipulacyjne, aby przyciągnąć nowych zwolenników. Uczenie młodzieży na temat tych taktyk pomaga budować odporność na manipulację i propagandę, umożliwiając im podejmowanie świadomych decyzji.

10) Wspieranie wartości demokratycznych:

Skrajnie prawicowe ideologie mogą podważać zasady demokratyczne, takie jak tolerancja, praworządność i poszanowanie pluralizmu. Edukowanie młodzieży na temat zagrożeń z tym związanych pomaga wzmocnić znaczenie wartości demokratycznych w ochronie sprawiedliwego i inkluzyjnego społeczeństwa.

11) Promowanie harmonii społecznej:

Świadomość negatywnych implikacji skrajnie prawicowych ideologii przyczynia się do promowania harmonii społecznej. Zachęca to młodzież do pracy na rzecz społeczeństwa, które ceni współpracę, wzajemny szacunek i dobre samopoczucie wszystkich swoich członków.

Podsumowując, nauczanie młodzieży o negatywnych konsekwencjach skrajnie prawicowych ideologii jest proaktywnym środkiem promowania krytycznego myślenia, tolerancji i odpowiedzialności obywatelskiej. Wyposaża młodych ludzi w wiedzę i umiejętności potrzebne do poruszania się w zróżnicowanym i wzajemnie powiązanim świecie przy jednoczesnym zachowaniu wartości demokratycznych.

4 Jak uczyć młodzież o negatywnych konsekwencjach skrajnie prawicowych ideologii?

Nauczanie młodzieży o negatywnych konsekwencjach skrajnie prawicowych ideologii wymaga przemyślanego i dostosowanego do grupy podejścia, które zachęci do krytycznego myślenia i otwartego dialogu. Bez wątpienia kontekst ma tu niezwykłą wagę. Nie da się ukryć, że wydarzenia historyczne rzadko występują bez niego. Badanie kontekstu historycznego pozwala nam więc zidentyfikować złożoną sieć przyczyn i skutków, które wpływają na

konkretne wydarzenia. Pomaga odpowiedzieć na pytanie „dlaczego”, odkrywając okoliczności, które doprowadziły do określonych rezultatów. Co więcej, kontekst historyczny kształtuje perspektywę, oferując wgląd w przekonania, wartości i wyzwania ludzi żyjących w określonym czasie i miejscu. Pomaga nam spojrzeć na świat oczami tych, którzy żyli w przeszłości, potęgując uczucie empatii oraz zrozumienie. Projekt Remembrance oddaje ten kontekst historyczny, który można odnaleźć w opowieściach ludzi z czasów II wojny światowej, sporu cypryjsko-tureckiego, konfliktu w Irlandii Północnej i hiszpańskiej wojny domowej, a także przedstawia go za pomocą szeregu różnych technik dramy, aktorskich i storytellingu celem zbadania tych sytuacji, zwiększenia samoświadomości i dalszego analizowania prezentowanych problemów. To podejście szkoleniowe zostało wybrane po ocenie następujących zagadnień:

- Storytellingu jako metody wprowadzania uczniów w zagadnienie pamięci o dziedzictwie kulturowym, przy jednoczesnym podkreśleniu znaczenia analizowania dziedzictwa kulturowego i jego roli w promowaniu demokracji i pokoju.
- Różnych sposobów, w jakie wiedza o najważniejszych wojnach i konfliktach UE oraz o podstawowych wartościach UE może sprzyjać powściągliwości, tolerancji i szacunkowi.
- Roli aktywnego obywatelstwa oraz zwiększania świadomości i edukowania studentów na temat wieloznaczności faszyzmu oraz znaczenia promowania i ochrony praw człowieka.
- Potrzeby stosowania przez uczniów innowacyjnych narzędzi i technik w celu motywowania i angażowania ich w promocję dialogu międzykulturowego, a tym samym pozytywnego wpływu na ich społeczności lokalne.

4.1 Sztuka teatralna

Przez tysiące lat wiele kultur i ludzi było zafascynowanych i podtrzymywało zainteresowanie teatrem, który jest ważny też dla dzisiejszego społeczeństwa, ponieważ łączy rozrywkę i umożliwia dzielenie się historiami. Ludzie z różnych części świata wypracowali różne style

teatralne, w tym teatr cieni w kulturze indonezyjskiej i tradycyjne opowiadanie historii w Afryce. Niezależnie od formy, w jakiej teatr jest rozwijany w różnych kulturach, jest on uważany za ważny dla społeczeństw, ponieważ ma potencjał tworzenia interesujących wspomnień dla publiczności.

Koncepcja teatru w edukacji wywodzi się z kontekstu brytyjskiego, po tym jak to zagadnienie zostało wprowadzone w latach 60. XX wieku w odpowiedzi na potrzeby edukacji i teatru (Jackson i Vine, 2013). Początkowy pomysł zintegrowania tych dwóch dziedzin wyszedł od ekspertów z sektora teatralnego, następnie zyskał na popularności i był w równym stopniu wspierany przez regionalne rady artystyczne i decydentów. Na przestrzeni lat teatr w edukacji ewoluował w znaczący i nieoczekiwany sposób, a jego rozwój można przypisać potrzebie komunikowania się z coraz to nowymi publicznościami w wyjątkowy sposób. Chociaż dziś działalność ta nie jest uznawana za ruch, nadal spełnia swoją funkcję, którą jest edukowanie, wpływanie i inspirowanie publiczności w pożądanym sposobie. Jackson i Vine (2013) przyznają, że teatr w edukacji staje się coraz ważniejszy, a jego cele i metodologie są obecnie włączane do programów nauczania instytucji szkolnictwa wyższego.

Aby zrozumieć, w jaki sposób sztuki teatralne mogą być wykorzystywane w badaniach nad rozwiązywaniem sporów, należy wspomnieć o celach stosowania teatru w edukacji. Według Jacksona i Vine'a (2013) teatr w edukacji „stara się wykorzystać techniki i potencjał pobudzania wyobraźni w służbie edukacji” (str. 5). Autorzy wyjaśniają, że w większości przypadków celem jest zaangażowanie publiczności w trudny, a czasem prowokacyjny sposób, który skłoni młodych ludzi do dalszego zgłębiania tematu lub zagadnień przedstawionych w sztukach. Wyjaśniają na przykład, że tematy dotyczące drażliwych kwestii, takich jak rasizm i niesprawiedliwość historyczna, mogą być poruszane w sztukach teatralnych w sposób prowokujący. Warto zauważyć, że formalne innowacje zwiększyły skuteczność teatru w edukacji. Jedną z kluczowych cech jest sposób, w jaki jest on zorganizowany, przez co zachęca uczniów do udziału w dramie. Zazwyczaj uczniowie są umieszczani w świecie fikcji i są zachęceni do interakcji z różnymi postaciami w poważnych sytuacjach, w których są zmuszeni do podejmowania ważnych decyzji podczas trwania kryzysów (Jackson i Vine, 2013). Takie

podejście zapewnia, że osoby te znajdują się w środku swojego procesu uczenia się na temat drażliwych kwestii, co ostatecznie skłania ich do samodzielnego myślenia i działania w celu znalezienia odpowiednich rozwiązań.

Jeśli chodzi o naukowy punkt widzenia badacze z różnych dziedzin znaleźli dowody na to, że teatr w edukacji jest skuteczny i służy jako ważne narzędzie przyspieszania zmian społecznych (Prentki i Pammenter, 2014). Przypisuje się to temu, w jaki sposób może wzmocnić przekaz emocjonalny i psychologiczny oraz zapewnić zrównoważony i angażujący sposób rozwiązywania drażliwych kwestii, zwłaszcza gdy publiczność składa się z młodych ludzi. Ponadto ludzie są bardziej skłonni do zapamiętania tego, czego nauczyli się ze sztuki teatralnej, w porównaniu do sytuacji, gdzie po prostu otrzymują informacje. Warto również zauważyć, że oglądanie sztuki teatralnej z dużym prawdopodobieństwem zmieni sposób myślenia lub działania danej osoby. Teatr w edukacji jest narzędziem, które pozwala edukatorowi obalać pewne mity, przedstawiać alternatywny punkt widzenia i wpływać na zachowania odbiorców. Odpowiednio skonstruowany jest skutecznym sposobem omawiania drażliwych kwestii, których normalnie unika się w miejscach publicznych i tych związanych z edukacją.

Krótko mówiąc, wykorzystanie sztuk teatralnych jako metody nauczania może być potężnym i angażującym sposobem na poprawę doświadczenia edukacyjnego uczniów. Oto kilka korzyści i czynników związanych z włączeniem sztuk teatralnych do edukacji:

1. **Aktywna nauka:** Sztuki teatralne zachęcają do aktywnego uczestnictwa, pozwalając uczniom zanurzyć się w temacie i wcielić się w różne role. To praktyczne podejście może pogłębić ich zrozumienie pewnych pojęć.
2. **Zwiększona kreatywność:** Uczniowie mają możliwość uwolnienia swojej kreatywności poprzez odgrywanie scenariuszy, tworzenie postaci i odkrywanie różnych perspektyw. Sprzyja to rozwojowi wyobraźni i umiejętnościom rozwiązywania problemów.

3. **Ulepszone umiejętności komunikacyjne:** Udział w sztuce wymaga skutecznej komunikacji, zarówno werbalnej, jak i niewerbalnej. Uczniowie mogą poprawić swoje umiejętności związane z wystąpieniami publicznymi, artykulacją i słuchaniem poprzez udział w zajęciach teatralnych.
4. **Empatia i zrozumienie:** Wcielanie się w różne postacie pozwala uczniom wejść w buty innych, promując empatię i lepsze zrozumienie różnych perspektyw. Może to być szczególnie cenne w przedmiotach takich jak historia, literatura i nauki społeczne.
5. **Lepsza zdolność zapamiętywania:** Multisensoryczna natura sztuk teatralnych - łącznie elementów wizualnych, słuchowych i kinestetycznych - może poprawić zdolność do zapamiętywania informacji. Uczniowie mogą lepiej zapamiętywać pojęcia, gdy aktywnie pracują z materiałami.
6. **Praca zespołowa i współpraca:** Wystawienie sztuki często wiąże się z pracą zespołową i współpracą. Uczniowie uczą się współpracować, dzielić się obowiązkami i doceniać wkład każdego członka zespołu.
7. **Redukcja stresu:** Zajęcia teatralne mogą stworzyć pozytywne i wspierające środowisko uczenia się, zmniejszając stres i niepokój związany z tradycyjnymi metodami nauczania. Pozwala to uczniom wyrażać ich naturę w inny sposób.
8. **Eksploracja kulturowa i historyczna:** Sztuki teatralne mogą ożywić wydarzenia historyczne, niuanse kulturowe i dzieła literackie. To doświadczenie zanurzenia pomaga uczniom zrozumieć materiał na głębszym poziomie.
9. **Krytyczne myślenie:** Analizowanie scenariuszy, zrozumienie motywacji postaci i interpretacja dialogów przyczyniają się do rozwoju umiejętności krytycznego myślenia. Uczniowie uczą się analizować sytuacje i podejmować świadome decyzje.

W ramach projektu Remembrance wybrano metodologię warsztatów teatru partycypacyjnego, często określanego też mianem teatru interaktywnego. Są to sesje edukacyjne, twórcze, które aktywnie angażują uczestników w działania teatralne. Warsztaty te wykraczają poza tradycyjne formy biernej obserwacji i zachęcają jednostki do zaangażowania, współpracy i interakcji z treścią sztuki. W tym podejściu wykorzystano szereg metod, spośród których wybrano storytelling i techniki teatralne, aby osiągnąć zamierzone cele projektu. Oto kluczowe cechy i elementy warsztatów teatru partycypacyjnego:

Uczestnicy aktywnie angażują się w różne techniki teatralne, ćwiczenia i zabawy. Interakcja może zachodzić między samymi uczestnikami, a także między uczestnikami i prowadzącymi zajęcia. Warsztaty są zaprojektowane tak, aby angażowały wszystkich: osoby z różnych środowisk, z różnymi umiejętnościami i poziomem doświadczenia z teatrem. Odgrywanie ról i improwizacja są wspólnymi elementami, pozwalającymi uczestnikom spontanicznie odkrywać różne postacie, scenariusze i perspektywy. Nacisk kładziony jest na pracę zespołową i współpracę. Uczestnicy często współpracują ze sobą, tworząc sceny, historie lub przedstawienia. Warsztaty mają na celu doskonalenie umiejętności komunikacyjnych, zarówno werbalnych, jak i niewerbalnych, poprzez działania wymagające skutecznej ekspresji i aktywnego słuchania. Uczestnicy są zachęceni do kreatywnego wyrażania siebie, czy to poprzez aktorstwo, opowiadanie historii, czy inne środki artystyczne. Warsztaty teatru partycypacyjnego zawierają elementy krytycznego myślenia. Uczestnicy są zaproszeni do analizowania historii, rozwiązywania problemów lub zgłębiania złożonych tematów poprzez teatralne poszukiwania. Uczestnicy mogą doświadczyć rozwoju osobistego poprzez samopoznanie, zwiększonej pewności siebie i rozwoju inteligencji emocjonalnej.

Warsztaty można dostosować do różnych środowisk, w tym sal lekcyjnych, grup społecznych, szkoleń korporacyjnych lub środowisk terapeutycznych. Wreszcie, chociaż warsztaty mają charakter edukacyjny, kładą również nacisk na przyjemność i zabawę, tworząc pozytywną i wspierającą atmosferę.

W warsztacie opracowanym w ramach projektu Remembrance, a także w naszym cyfrowym podręczniku, wybraną metodą przedstawiania kontekstu historycznego poprzez sztukę teatralną jest metoda storytellingu.

4.2 Storytelling

Storytelling to metoda polegająca na włączeniu opowiadania historii do działań edukacyjnych i rozwoju osobistego. Opowiadanie, tworzenie i dzielenie się historiami jest formą zachęcania do nauki, a także rozwijania kreatywności. Ponadto opowieści odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu tożsamości kulturowej, ale także w zrozumieniu siebie i innych oraz pogłębianiu świadomości wartości. Metoda storytellingu inspirowa nauczycieli i uczniów do stosowania pewnych zasad, które pozwalają na efektywną edukację z wykorzystaniem różnych form storytellingu i budowania nowych historii. Ważną rolę w tym procesie odgrywa interpretacja istniejących historii, a także konstruowanie własnych opowieści w oparciu o pewną strukturę (cztery elementy), stawianie inspirujących pytań pobudzających twórcze myślenie i wspierających refleksję nad wartościami. Pytania mogą być również punktem wyjścia do analizy własnych doświadczeń życiowych i stworzenia biograficznej opowieści. (Lasocińska, 2020) Storytelling to potężna i angażująca metoda nauczania, która jest stosowana od wieków w różnych kulturach i dyscyplinach. Włączenie storytellingu do edukacji może wzmocnić doświadczenie uczenia się, sprawiając, że informacje łatwiej będzie odnieść do swojej sytuacji, a także będą zapadające w pamięć i przyjemne. Oto kilka korzyści i strategii wykorzystania storytellingu jako metody nauczania:

Historie przyciągają uwagę uczniów i wzbudzają w nich ciekawość. Struktura narracyjna może przyciągnąć uczniów do ich treści, czyniąc ją bardziej angażującą. Informacje przedstawione w formie opowieści są często łatwiejsze do zapamiętania. Historie tworzą kontekst dla informacji, dzięki czemu bardziej zapadają one w pamięć i łatwiej do nich wracać. Historie zapewniają też kontekst, do którego uczniowie mogą się odnieść, łącząc abstrakcyjne koncepcje z rzeczywistymi sytuacjami. Ta relacyjność zwiększa zrozumienie i sprawia, że treść jest bardziej znacząca. Co więcej, elementy emocjonalne w opowieści mogą wywoływać empatię i

łączyć uczniów z jej treścią na poziomie osobistym. To emocjonalne zaangażowanie wzmacnia doświadczenie uczenia się. Historie często przedstawiają dylematy, konflikty lub wyzwania, których rozwiązanie wymaga krytycznego myślenia. Analizowanie postaci, rozwoju fabuły i wyników zachęca do umiejętności krytycznego myślenia. Historie pobudzają też wyobraźnię, zachęcając do kreatywności i dając uczniom podstawę do generowania własnych pomysłów i interpretacji. Wreszcie, słuchanie i uczestniczenie w storytellingu może poprawić umiejętności komunikacyjne uczniów. Wystawia ich na różne struktury narracyjne, słownictwo i sposoby wyrażania idei.

Poniżej znajduje się kilka strategii wykorzystania storytellingu w nauczaniu:

1. Wybierz odpowiednią historię:

- Wybierz historie, które są zgodne z celami nauczania i są odpowiednie dla wieku grupy, z którą pracujesz. Weź pod uwagę zainteresowania i pochodzenie swoich uczniów. W trakcie projektu Remembrance odkryliśmy, że przyciągająca uwagę narracja wymaga wciągającej fabuły, postaci o cechach osobistych, z którymi można się utożsamiać, elementu suspense, zdolności do prowokowania do myślenia czytelników/słuchaczy/widzów, a ostatecznie zdolności do łatwego opowiadania danej historii dalej kolejnym osobom. Krótkie wprowadzenie do historii zaplanowanych w ramach tego projektu ucieleśnia te cechy, zawierając intrygujące fabuły, elementy osobiste, emocjonalne powiązania, elementy prowokujące do myślenia oraz strukturę narracyjną, która zapewnia łatwość ponownego opowiadania w celu uzyskania długofalowego wpływu.

2. Wykorzystaj multimedia:

- Ulepsz storytelling za pomocą elementów multimedialnych, takich jak obrazy, filmy lub nagrania. Może to dodać wymiar wizualny i dźwiękowy do narracji. W projekcie Remembrance nasz cyfrowy podręcznik zawiera element interaktywne takie jak filmy i zdjęcia.

3. Zachęcaj uczniów do udziału:

- Pozwól uczestnikom wnieść swój wkład w proces storytellingu. Może to obejmować tworzenie historii w grupach, dodawanie własnych zwrotów akcji do istniejących narracji lub dzielenie się osobistymi doświadczeniami związanymi z tematem.

4. Korzystaj ze storytellingu na różnych zajęciach:

- Storytelling jest uniwersalny i może być wykorzystywanych na różnych zajęciach, nie tylko na języku polskim. Można wykorzystać go podczas lekcji historii, nauk ścisłych, matematyki, a nawet do nauczania wartości i etyki. Projekt Remembrance jest doskonałym przykładem tego, jak można wykorzystać opowiadanie historii podczas lekcji historii. Na warsztatach, które przygotowaliśmy w ramach projektu, uczniowie zostali wprowadzeni w zagadnienia pamięci o dziedzictwie kulturowym z wykorzystaniem innowacyjnych i kreatywnych technik aktorskich oraz dramy. Skoncentrowano się na badaniu dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza w odniesieniu do głównych konfliktów w Unii Europejskiej oraz jego związku z promowaniem wartości europejskich, takich jak demokracja i pokój. Dzięki tej analizie uczestnicy zyskali świadomość dziedzictwa kulturowego, zrozumieli znaczenie aktywnego obywatelstwa oraz znaczenie zwiększania świadomości i edukowania studentów na temat aspektów faszyzmu i ochrony praw człowieka.

5. Ułatw refleksję:

- Daj studentom czas na zastanowienie się nad opowieściami, które usłyszą. Omów wyciągnięte przez nich wnioski, decyzje podjęte przez bohaterów i to jakie one mają związek z omawianym tematem.

6. Bądź dynamiczny w opowiadaniu:

- Podczas opowiadania historii bądź ekspresywny i dynamiczny. Zmieniaj ton głosu, tempo mówienia i gesty, aby utrzymać zaangażowanie słuchaczy.

7. Zachęcaj do tworzenia historii:

- Poproś uczniów, aby stworzyli własne historie związane z tematem. Można to zrobić poprzez pisanie, prezentacje ustne, a nawet projekty multimedialne.

8. Łącz ze sobą historie z różnych lekcji:

- Jeśli prowadzisz kilka lekcji, rozważ powiązanie historii między nimi, aby stworzyć spójną narrację, która obejmuje program nauczania.

9. Zapewnij okazje do refleksji:

- Daj uczniom czas na zastanowienie się nad historiami, które słyszą. Omów wyciągnięte przez nich wnioski, decyzje podjęte przez bohaterów i ich związek z omawianym tematem.

10. Ocena poprzez storytelling:

- Rozważ włączenie storytellingu do ocen. Może to polegać na poproszeniu uczniów do opowiedzenia historii, która pokaże, że rozumieją oni określone pojęcie.

Włączenie opowiadania historii do swojej metodologii nauczania może zmienić doświadczenie uczenia się, czyniąc je przyjemniejszym, łatwiejszym do odniesienia się i bardziej efektywnym dla uczniów w każdym wieku.

5 Jak wykorzystać efekty projektu Remembrance?

Trzecim efektem projektu jest platforma z cyfrową książką, która zawiera historie z przykładami oporu zebrane w ramach kultywowania pamięci o dziedzictwie kulturowym z krajów partnerskich. Platforma cyfrowa ma za zadanie zmaksymalizować zaangażowanie wszystkich uczestników w nowoczesny, interaktywny sposób. Przeprowadziliśmy też ankietę, aby ocenić użyteczność cyfrowego podręcznika zawierającego narracje aktywistów, którzy stawiali opór faszyzmowi i innym reżimom totalitarnym, a także zbadać szansę na potencjalną integrację jej z programami nauczania. Zebraliśmy 147 odpowiedzi od uczestników z Cypru, Grecji, Polski, Hiszpanii i Irlandii, w tym profesorów uniwersyteckich i nauczycieli szkolnych. Aby dotrzeć do nauczycieli szkolnych, skontaktowaliśmy się z odpowiednią organizacją w każdym kraju:

- 1) Grecja: <http://www.olme.gr/>
- 2) Irlandia: <https://www.asti.ie/home/>
- 3) Polska: https://znp.edu.pl/o_nas/about-us/
- 4) Hiszpania: Fedele
- 5) Cypr: <https://poed.com.cy/>

W celu dotarcia do profesorów uniwersyteckich w tych krajach korzystaliśmy ze współpracy z Uniwersytetem Cypryjskim.

Wyniki uzyskane od nauczycieli szkolnych były bardzo pozytywne, a zdecydowana większość (73%) wyraziła chęć włączenia cyfrowego podręcznika jako źródła informacji na temat nauczania historii w zakresie pewnych tematów. Wśród profesorów uniwersyteckich 56% wyraziło gotowość do włączenia podręcznika jako dodatkowego źródła do swoich kursów.

Ankieta miała na celu ocenę użyteczności podręcznika w formie cyfrowej zawierającego historie aktywistów, którzy walczyli z faszyzmem i innymi reżimami totalitarnymi, a także zbadanie możliwości włączenia go do programów nauczania. W badaniu wzięło udział 147

respondentów z Cypru, Grecji, Polski, Hiszpanii i Irlandii, głównie profesorów uniwersyteckich i nauczycieli szkolnych.

Wyniki wskazują na pozytywny odbiór, szczególnie wśród nauczycieli szkolnych. Zdecydowana większość (73%) wyraziła chęć wykorzystania cyfrowego podręcznika jako źródła informacji na prowadzonych przez siebie zajęciach z historii, szczególnie w przypadku zagadnień związanych z istotnymi tematami, takimi jak działanie przeciwko faszyzmowi. Sugeruje to wysoki poziom zainteresowania i uznania potencjalnej wartości edukacyjnej, jaką taki zasób może wnieść do klasy.

Na poziomie uniwersyteckim 56% profesorów wyraziło chęć włączenia podręcznika w formie cyfrowej jako dodatkowego źródła wiedzy do swoich kursów. Chociaż nie jest to tak jednomyślne, jak reakcja nauczycieli szkolnych, nadal odzwierciedla to zauważalną otwartość nauczycieli uniwersyteckich na włączenie materiału do procesu nauczania.

Ogólny pozytywny odbiór zarówno ze strony nauczycieli szkolnych, jak i profesorów uniwersyteckich sugeruje wartość w wykorzystywaniu historii działaczy przeciwko faszyzmowi jako narzędzi edukacyjnych. Gotowość nauczycieli do rozważenia cyfrowego podręcznika jako źródła wiedzy podkreśla potencjał nowoczesnych, cyfrowych formatów, które mogą skutecznie przyczynić się do edukacji historycznej, zapewniając uczniom różnorodne perspektywy i angażujące narracje. Badanie wskazuje na obiecujący poziom zainteresowania poprawą edukacji historycznej za pomocą zasobów cyfrowych skoncentrowanych na ważnych tematach historycznych.

Wybrane historie

GRECJA Ochrona dziedzictwa kulturowego podczas II wojny światowej

W czasie II wojny światowej zarówno oficjalne instytucje, jak i osoby prywatne poświęciły się ochronie dziedzictwa kulturowego Europy przed destrukcyjnymi konsekwencjami konfliktu. Warto zauważyć, że w odniesieniu do Grecji można przytoczyć wiele znaczących przypadków, w których archeolodzy chronili starożytne posągi i eksponaty muzealne, ukrywając je aż do wyzwolenia spod okupacji niemieckiej, włoskiej i bułgarskiej.

Vaso Katraki (1914-1988): Znana grawerka Vaso Katraki zyskała międzynarodowe uznanie za swoją wpływową pracę. Jej ryciny, charakteryzujące się unikalną techniką i skupieniem się na głębokich życiowych tematach, dały jej znaczącą pozycję w świecie grawerstwa. Podczas wojny grecko-włoskiej i grecko-niemieckiej Katraki tworzyła ryciny przedstawiające walkę Greków z najeźdźcami, uwieczniając zarówno odważne, jak i trudne momenty.

Kostas Paraschos (1912–1997): Fotograf Kostas Paraschos, mieszkający w Atenach podczas okupacji, dokumentował surowe realia greckiego życia pod obcym panowaniem. Pomimo ryzyka związanego z zakazem fotografowania nałożonym przez Niemców, Paraschos potajemnie wykonał 800 zdjęć, przedstawiających głód, nędzę i śmierć. Jego wysiłki zaowocowały unikalną dokumentacją horroru okupacji i wojny w Atenach.

POLSKA Bohaterowie Ruchu Oporu podczas II wojny światowej

Irena Sendlerowa: Irena Sendlerowa, uznana za jedną ze Sprawiedliwych wśród Narodów Świata, prowadziła odważną akcję ratowania żydowskich dzieci z getta warszawskiego w czasie II wojny światowej. Działając w strukturach konspiracyjnych, m.in. w Radzie Pomocy Żydom „Żegota”, wraz ze współpracownikami uratowała kilkaset dzieci.

Lili. Maryla Kaiserbrecht z domu Biedermann: Urodzona w zamożnej niemieckiej rodzinie, Maryla Kaiserbrecht pomagała polskim żołnierzom, cywilom i więźniom podczas okupacji.

Mimo że była torturowana przez gestapo, nie ustawała w wysiłkach pomocy ludziom aż do tragicznego końca.

Antonina i Jan Żabińscy: Właściciele warszawskiego zoo, Jan i Antonina Żabińscy udzielili w czasie wojny schronienia wielu ludziom, za co w 1965 r. otrzymali tytuł Sprawiedliwych wśród Narodów Świata.

IRLANDIA Osobiste narracje dotyczące konfliktów

William i Tom Caughey: William Caughey opowiada tragiczną historię swojego brata, członka Pułku Spadochronowego, który wpadł w zasadzkę IRA w 1979 roku, co skończyło się jednym z najbardziej krwawych ataków na armię brytyjską podczas Konfliktów w Irlandii Północnej.

Eamonn Baker: Eamonn Baker, student uniwersytetu z Derry/Londonderry, był świadkiem strzelania przez armię brytyjską do nieuzbrojonych cywilów podczas marszu w obronie praw obywatelskich w 1972 roku.

Mary Callaghan: Mary Callaghan dzieli się wstrząsającą historią swojej siostry i szwagra, zmuszonych przez IRA do przeprowadzenia zamachu bombowego na pub.

CYPR Opór i poświęcenie

Efrosini Proestou: Odważny czyn Efrosini Proestou polegał na udzieleniu schronienia dwanaściorgu dzieciom podczas inwazji tureckiej, co skończyło się aresztowaniem i torturami ze strony sił okupacyjnych, ale też stanowczą odmową ujawnienia ich miejsca pobytu.

Papageorgios Athanasios: Ksiądz w Palaikithro, Papageorgios Athanasios, poddawany był torturom podczas inwazji tureckiej i ostatecznie zmarł w wyniku odniesionych obrażeń.

Giorgos Galinis: Giorgos Galinis opowiada o emocjonalnej podróży związanej z odkrywaniem losu swojego ojca, zaginionego od czasu inwazji tureckiej i odnalezieniu jego szczątków 47 lat później dzięki analizie DNA.

HISZPANIA Bunt i solidarność podczas wojny domowej w Hiszpanii

Dolores Ibárruri (La Pasionaria): Dolores Ibárruri, znana jako La Pasionaria, odegrała kluczową rolę podczas hiszpańskiej wojny domowej, opowiadając się za obroną Madrytu, a później pomagając rodzinom republikańskim w ratowaniu ich dzieci z Hiszpanii pod rządami Franco.

Miguel Hernández: Miguel Hernández, poeta samouk i żołnierz, walczył po stronie republikańskiej podczas wojny secesyjnej. Uwięziony przez siły Franco, zmarł na gruźlicę podczas pobytu w więzieniu.

Flor Cernuda: Flor Cernuda, bojowniczką o wolność i demokrację, walczyła z dyktaturą Franco i kontynuowała swoją działalność aż do śmierci w 2014 roku.

Powyższe historie są przedstawione w naszym cyfrowym podręczniku za pomocą narracji i elementów multimedialnych.

Wymagania systemowe

Dokładamy wszelkich starań, aby platforma internetowa nie wymagała żadnych specjalnych wymagań technicznych. Tak więc jedyne, czego potrzebujesz, aby cieszyć się „materiałem szkoleniowym”, to stabilne połączenie internetowe i komputer/laptop/tablet (możesz użyć również smartfonu, ale odbiór może nie być tak dobry, ze względu na mały ekran urządzenia).

Możesz użyć dowolnej przeglądarki (która powinna być zawsze w najnowszej wersji!), mimo to zalecaną przeglądarką jest Chrome. Platforma internetowa działa doskonale na wszystkich systemach operacyjnych, ponieważ najważniejsze są Internet i przeglądarka internetowa, a nie to czy używasz Windowsa czy Maca OS.

A co z wymaganiami sprzętowymi? Gdy Twój komputer poradzi sobie z Win 7 lub odpowiadającą mu wersją MAC OS, platforma będzie działać bez żadnych problemów.

Nie musisz się też rejestrować, aby uzyskać dostęp do platformy lub cyfrowego podręcznika. Jest on też dostępny w 4 językach, a mianowicie: angielskim, hiszpańskim, polskim i greckim.

Jak korzystać z podręcznika?

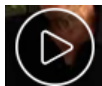
Podręcznik umieszczony jest online pod zamieszczonym poniżej linkiem. Dostępny jest w kilku językach.

<https://publuu.com/flip-book/281701/754418/page/52>

Podręcznik jest interaktywny, dlatego zaleca się korzystać z niego online, chociaż platforma umożliwia jego wydruk, a nawet pobranie go na komputer.

Historie ilustrowane są zdjęciami i filmami, które możesz kliknąć i powiększyć lub wyświetlić. Nie ma potrzeby opuszczania podręcznika, aby obejrzeć filmy, ponieważ odtwarzają się one wewnątrz struktury podręcznika.

Na przykład, jak widać na poniższym ujęciu, na środku kardu z filmu znajduje się ten znak:

i jeśli go klikniesz, film zacznie się odtwarzać. Jeśli klikniesz go ponownie, zatrzyma się, ale oczywiście możesz go uruchomić ponownie. Możesz to zrobić tyle razy, ile chcesz.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΛΗΝΗΣ

Οι περιγραφές του Γιώργου Γαλήνη είναι συγκλονιστικές! Ο πατέρας του ήταν ανάμεσα στους χιλιάδες αγνοούμενους που εξαφανίστηκαν μετά την τουρκική εισβολή. Κατάφεραν να ανακτήσουν τα οστά του 47 χρόνια μετά την εξαφάνισή του μέσω ανάλυσης DNA. Έτσι περιγράφει την ιστορία:

«Γνωρίζω τον πατέρα μου μέσα από τις λίγες στρατιωτικές φωτογραφίες επειδή είχε πολεμήσει το 1964 στις μάχες της Τίλλυριάς (είχε έρθει στο Μεγάλο Πεύκο πριν από τη μάχη της Τίλλυριάς για εκπαίδευση πυροβολικού) και τις περιγραφές της μητέρας και των συγγενών του», λέει ο Γιώργος Γαλήνης (γεννημένος στις 6 Δεκεμβρίου 1974). Και συνεχίζει: «Μπορώ να πω ότι τους είδα επίσης με υπερηφάνεια επειδή κρατούσε το όπλο και τα έδεικνα στους φίλους μου λέγοντας ότι αυτάς είναι ο πατέρας μου και πήγε στον πόλεμο και θα επιστρέψει κάποια στιγμή, αυτό μας είπαν... μεγαλώνοντας η απουσία του ήταν εμφανής παντού».

Γιώργος Γαλήνης και Γαβριήλ Χρυσόστομου

37

Μέχρι που ήρθε η ημέρα της επιστροφής. Μια επιστροφή εντελώς διαφορετική από αυτή που περίμεναν. Σοκαριστικές είναι οι περιγραφές τους για τις στιγμές που έζησαν όταν ήρθε το μήνυμα ότι ο λαός τους είχε βρεθεί.

«Μαζεύαμε μερικά λουλούδια και πήγαμε στο ανθρωπολογικό εργαστήριο για να δούμε τα οστά του πατέρα μου», λέει ο George. Και συνεχίζει: Αναγνωρίζαμε τον πατέρα μου από τα προσωπικά του αντικείμενα και τις διαφορετικές κάλτσες που φορούσε εκείνη την ημέρα. Την ημέρα που έφευγε από το σπίτι ήταν τόσο βιαστικός να πάει στον πόλεμο που έβαλε σε «διαφορετικά σοκ»!

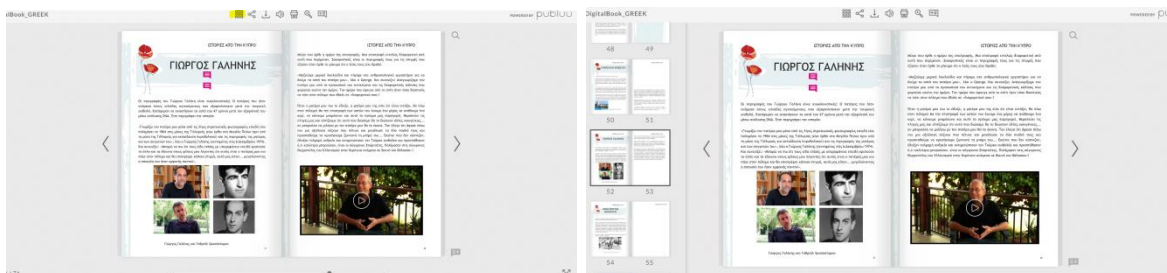
Όταν η μητέρα μου του το έδειξε, η μητέρα μου της είπε ότι είναι εντάξει, θα πάω στον πόλεμο! Με την επιστροφή των οστών του έκοιμε ένα μέρος να ανάβουμε ένα κερί, να κάνουμε μνημόσυνο και αυτό το πράγμα μας παρηγορεί, θεραπεύει τις πηγές μας και ελπίζουμε ότι αυτό που βιώσαμε θα το βιώσουν άλλες οικογένειες... αν μπορούσα να μιλήσω με τον πατέρα μου θα το έκανα. Του έλεγα ότι άφησε πίσω του μια αξιόλογη σύζυγο που πέτυχε και μεγάλωσε τα δύο παιδιά τους και προσπαθούμε να κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη του... Εκείνοι που δεν κάπνιζαν, έδειξαν τολμηρά ανδρεία και αντιμετώπισαν τον Τούρκο εισβολέα και προσπάθησαν ό,τι καλύτερο μπορούσαν, είναι οι σύγχρονοι Σπαρτιάτες. Πολέμησαν στις σύγχρονες Θερμοπύλες του Ελληνισμού στην Κερύνεια ανάμεσα σε βουνό και θάλασσα!»

38

Istnieje więcej opcji, które pomogą Ci poczuć się bardziej komfortowo podczas czytania podręcznika.

Po pierwsze, możesz przeglądać podręcznik strona po stronie, ale jeśli klikniesz na ikonkę zaznaczoną żółtym kolorem, jak na poniższym zdjęciu (po lewej stronie), będziesz je widział w takim ułożeniu, jak znajdują się na zdjęciu po prawej stronie.

Dodatkowo, jak widać na poniższym zdjęciu, jeśli klikniesz ikonkę zaznaczoną na żółto, będziesz mógł udostępnić stronę online rodzinie, przyjaciołom itp.

The screenshot shows a digital interface for a book. At the top, there is a toolbar with icons for grid, share (highlighted in yellow), download, speaker, printer, magnifying glass, and plus. The main content is split into two pages. The left page is titled 'ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ' and 'ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΛΗΝΗΣ'. It features a decorative illustration of two red balloons. The text on the left page discusses the author's biography and his father's military service. Below the text are four small images: two color photos of Giorgos Galinis and two black and white portraits of his father, George Galinis. The right page is also titled 'ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ' and contains a video player with a play button icon. The video shows an older man sitting on a balcony. The page number '37' is visible at the bottom of the left page and '38' at the bottom of the right page.

Ikonka zaznaczona na zdjęciu poniżej pozwoli Ci pobrać podręcznik na urządzenie, dzięki czemu będziesz mógł/mogła przejrzeć go nawet bez połączenia z Internetem.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΛΗΝΗΣ

Οι περιγραφές του Γιώργου Γαλήνη είναι συγκλονιστικές! Ο πατέρας του ήταν ανάμεσα στους χιλιάδες αγνοούμενους που εξαφανίστηκαν μετά την τουρκική εισβολή. Κατάφεραν να ανακτήσουν τα οστά του 47 χρόνια μετά την εξαφάνισή του μέσω ανάλυσης DNA. Έτσι περιγράφει την ιστορία:

-Γνωρίζω τον πατέρα μου μέσα από τις λίγες στρατιωτικές φωτογραφίες επειδή είχε πολεμήσει το 1964 στις μάχες της Τιλλυριάς (είχε έρθει στο Μεγάλο Πεύκο πριν από τη μάχη της Τιλλυριάς για εκπαίδευση πυροβολικού) και τις περιγραφές της μητέρας και των συγγενών του-, λέει ο Γιώργος Γαλήνης (γεννημένος στις 6 Δεκεμβρίου 1974). Και συνεχίζει: -Μπορώ να πω ότι τους είδα επίσης με υπερφύλαξη επειδή κρατούσε το όπλο και τα έδεικνα στους φίλους μου λέγοντας ότι αυτός είναι ο πατέρας μου και πήγε στον πόλεμο και θα επιστρέψει κάποια στιγμή, αυτό μας είπαν... μεγαλώνοντας η απουσία του ήταν εμφανής παντού».

Γιώργος Γαλήνης και Γαβριήλ Χρυσόστομου

37

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Μέχρι που ήρθε η ημέρα της επιστροφής. Μια επιστροφή εντελώς διαφορετική από αυτή που περιμένα. Σοκαριστικές είναι οι περιγραφές τους για τις στιγμές που έζησαν όταν ήρθε το μήνυμα ότι ο λαός τους είχε βρεθεί.

-Μαζεύσαμε μερικά λουλούδια και πήγαμε στο ανθρωπολογικό εργαστήριο για να δούμε τα οστά του πατέρα μου-, λέει ο George. Και συνεχίζει: Αναγνωρίσαμε τον πατέρα μου από τα προσωπικά του αντικείμενα και τις διαφορετικές κάλτσες που φορούσε εκείνη την ημέρα. Την ημέρα που έφυγε από το σπίτι ήταν τόσο βιαστικός να πάει στον πόλεμο που έβαλε σε -διαφορετικά σοκ»!

Όταν η μητέρα μου του το έδειξε, η μητέρα μου της είπε ότι είναι εντάξει, θα πάω στον πόλεμο! Με την επιστροφή των οστών του έκουμε ένα μέρος να ανάβουμε ένα κερι, να κάνουμε μνημόσυνο και αυτό το πράγμα μας παρηγορεί, θεραπεύει τις πληγές μας και ελπίζουμε ότι αυτό που βιώσαμε θα το βιώσουν άλλες οικογένειες... αν μπορούσα να μιλήσω με τον πατέρα μου θα το έκανα. Του έλεγα ότι άφησε πίσω του μια ασιόλογη σύζυγο που πέτυχε και μεγάλωσε τα δύο παιδιά τους και προσπαθούμε να κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη του... Εκείνοι που δεν κάπνιζαν, έδειξαν τολμηρή ανδρεία και αντιμετώπισαν τον Τούρκο εισβολέα και προσπάθησαν ό,τι καλύτερο μπορούσαν, είναι οι σύγχρονοι Σπαρτιάτες. Πολέμησαν στις σύγχρονες Θερμοπύλες του Ελληνογαμου στην Κερύνεια ανάμεσα σε βουνό και θάλασσα»!

38

Ponadto masz możliwość włączenia/wyłączenia dźwięku wideo.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΛΗΝΗΣ

Οι περιγραφές του Γιώργου Γαλήνη είναι συγκλονιστικές! Ο πατέρας του ήταν ανάμεσα στους χιλιάδες αγνοούμενους που εξαφανίστηκαν μετά την τουρκική εισβολή. Κατάφεραν να ανακτήσουν τα οστά του 47 χρόνια μετά την εξαφάνισή του μέσω ανάλυσης DNA. Έτσι περιγράφει την ιστορία:

-Γνωρίζω τον πατέρα μου μέσα από τις λίγες στρατιωτικές φωτογραφίες επειδή είχε πολεμήσει το 1964 στις μάχες της Τίλλυριάς (είχε έρθει στο Μεγάλο Πεύκο πριν από τη μάχη της Τίλλυριάς για εκπαίδευση πυροβολικού) και τις περιγραφές της μητέρας και των συγγενών του», λέει ο Γιώργος Γαλήνης (γεννημένος στις 6 Δεκεμβρίου 1974). Και συνεχίζει: «Μπορώ να πω ότι τους είδα επίσης με υπερφάνεια επειδή κρατούσε το όπλο και τα έδεικνα στους φίλους μου λέγοντας ότι αυτός είναι ο πατέρας μου και πήγε στον πόλεμο και θα επιστρέψει κάποια στιγμή, αυτό μας είπαν... μεγαλώνοντας η απουσία του ήταν εμφανής παντού».

Γιώργος Γαλήνης και Γαβριήλ Χρυσόστομου

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Μέχρι που ήρθε η ημέρα της επιστροφής. Μια επιστροφή εντελώς διαφορετική από αυτή που περίμεναν. Σοκαριστικές είναι οι περιγραφές τους για τις στιγμές που έζησαν όταν ήρθε το μήνυμα ότι ο λαός τους είχε βρεθεί.

-Μαζεύσαμε μερικά λουλούδια και πήγαμε στο ανθρωπολογικό εργαστήριο για να δούμε τα οστά του πατέρα μου», λέει ο George. Και συνεχίζει: Αναγνωρίζαμε τον πατέρα μου από τα προσωπικά του αντικείμενα και τις διαφορετικές κάλτσες που φορούσε εκείνη την ημέρα. Την ημέρα που έφευγε από το σπίτι ήταν τόσο θιαστικός να πάει στον πόλεμο που έβαλε σε «διαφορετικά σοκ»!

Όταν η μητέρα μου του το έδειξε, η μητέρα μου της είπε ότι είναι εντάξει, θα πάω στον πόλεμο! Με την επιστροφή των οστών του έχουμε ένα μέρος να ανάβουμε ένα κερί, να κάνουμε μνημόσυνο και αυτό το πράγμα μας παρηγορεί, θεραπεύει τις πληγές μας και ελπίζουμε ότι αυτό που βιώσαμε θα το βιώσουν άλλες οικογένειες... αν μπορούσα να μιλήσω με τον πατέρα μου θα το έκανα. Του έλεγα ότι άφησε πίσω του μια αξιόλογη σύζυγο που πέτυχε και μεγάλωσε τα δύο παιδιά τους και προσπαθώμε να κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη του... Εκείνοι που δεν κάπνιζαν, έδειξαν τολμηρή ανδρεία και αντιμετώπισαν τον Τούρκο εισβολέα και προσπάθησαν ό,τι καλύτερο μπορούσαν, είναι οι σύγχρονοι Σπαρτιάτες. Πολέμησαν στις σύγχρονες Θερμοπόλες του Ελληνισμού στην Κερύνεια ανάμεσα σε Βουνό και Βάλασσα»!

Co więcej, możesz wydrukować określone strony, a nawet cały podręcznik, klikając ikonkę zaznaczona na żółto na poniższym zdjęciu.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΛΗΝΗΣ

Οι περιγραφές του Γιώργου Γαλήνη είναι συγκλονιστικές! Ο πατέρας του ήταν ανάμεσα στους χιλιάδες αγνοούμενους που εξαφανίστηκαν μετά την τουρκική εισβολή. Κατάφεραν να ανακτήσουν τα οστά του 47 χρόνια μετά την εξαφάνισή του μέσω ανάλυσης DNA. Έτσι περιγράφει την ιστορία:

-Γνωρίζω τον πατέρα μου μέσα από τις λίγες στρατιωτικές φωτογραφίες επειδή είχε πολεμήσει το 1964 στις μάχες της Τύλλυριάς (είχε έρθει στο Μεγάλο Πεύκο πριν από τη μάχη της Τύλλυριάς για εκπαίδευση πυροβολικού) και τις περιγραφές της μητέρας και των συγγενών του-, λέει ο Γιώργος Γαλήνης (γεννημένος στις 6 Δεκεμβρίου 1974). Και συνεχίζει: -Μπορώ να πω ότι τους είδα επίσης με υπερηφάνεια επειδή κρατούσε το όπλο και τα έδεικνα στους φίλους μου λέγοντας ότι αυτός είναι ο πατέρας μου και πήγε στον πόλεμο και θα επιστρέψει κάποια στιγμή, αυτό μας είπαν... μεγαλώνοντας η απουσία του ήταν εμφανής παντού-.

Γιώργος Γαλήνης και Γαβριήλ Χρυσόστομου

37

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Μέχρι που ήρθε η ημέρα της επιστροφής. Μια επιστροφή εντελώς διαφορετική από αυτή που περίμεναν. Σοκαριστικές είναι οι περιγραφές τους για τις στιγμές που έζησαν όταν ήρθε το μήνυμα ότι ο λαός τους είχε βρεθεί.

-Μαζεύουμε μερικά λουλούδια και πήγαμε στο ανθρωπολογικό εργαστήριο για να δούμε τα οστά του πατέρα μου-, λέει ο George. Και συνεχίζει: Αναγνωρίζαμε τον πατέρα μου από τα προσωπικά του αντικείμενα και τις διαφορετικές κάλτσες που φορούσε εκείνη την ημέρα. Την ημέρα που έφυγε από το σπίτι ήταν τόσο βιαστικός να πάει στον πόλεμο που έβαλε σε «διαφορετικά σοκ»!

Όταν η μητέρα μου του το έδειξε, η μητέρα μου της είπε ότι είναι εντάξει, θα πάω στον πόλεμο! Με την επιστροφή των οστών του έχουμε ένα μέρος να ανάβουμε ένα κερί, να κάνουμε μνημόσυνο και αυτό το πράγμα μας παρηγορεί, θεραπεύει τις πληγές μας και ελπίζουμε ότι αυτά που βιώσαμε θα το βιώσουν άλλες οικογένειες... αν μπορούσα να μιλήσω με τον πατέρα μου θα το έκανα. Του έλεγα ότι άφησε πίσω του μια αξιόλογη σύζυγο που πέτυχε και μεγάλωσε τα δύο παιδιά τους και προσπαθούμε να κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη του... Εκείνοι που δεν κλπίζουν, έδειξαν τολμηρή ανδρεία και αντιμετώπισαν τον Τούρκο εισβολέα και προσπάθησαν ό,τι καλύτερο μπορούσαν, είναι οι σύγχρονοι Σπαρτιάτες. Παλέμησαν στις σύγχρονες Θερμοπύλες του Ελληνομαϊού στην Κερύνεια ανάμεσα σε βουνό και θάλασσα-!

38

Podczas czytania możesz też dowolnie powiększyć stronę, klikając na zaznaczoną na żółto ikonkę na poniższym zdjęciu.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΛΗΝΗΣ

Οι περιγραφές του Γιώργου Γαλήνη είναι συγκλονιστικές! Ο πατέρας του ήταν ανάμεσα στους χιλιάδες αγνοούμενους που εξαφανίστηκαν μετά την τουρκική εισβολή. Κατάφεραν να ανακτήσουν τα οστά του 47 χρόνια μετά την εξαφάνισή του μέσω ανάλυσης DNA. Έτσι περιγράφει την ιστορία:

-Γνωρίζω τον πατέρα μου μέσα από τις λίγες στρατιωτικές φωτογραφίες επειδή είχε πολέμησει το 1964 στις μάχες της Τιλλυριάς (είχε έρθει στο Μεγάλο Πεύκο πριν από τη μάχη της Τιλλυριάς για εκπαίδευση πυροβολικού) και τις περιγραφές της μητέρας και των συγγενών του-, λέει ο Γιώργος Γαλήνης (γεννημένος στις 6 Δεκεμβρίου 1974). Και συνεχίζει: -Μπορώ να πω ότι τους είδα επίσης με υπερηφάνεια επειδή κρατούσε το όπλο και τα έδειχνε στους φίλους μου λέγοντας ότι αυτός είναι ο πατέρας μου και πήγε στον πόλεμο και θα επιστρέψει κάποια στιγμή, αυτό μας είπαν... μεγαλώνοντας η απουσία του ήταν εμφανής παντού-.

Γιώργος Γαλήνης και Γαβριήλ Χρυσόστομου

37

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Μέχρι που ήρθε η ημέρα της επιστροφής. Μια επιστροφή εντελώς διαφορετική από αυτή που περίμεναν. Σοκαριστικές είναι οι περιγραφές τους για τις στιγμές που έζησαν όταν ήρθε το μήνυμα ότι ο λαός τους είχε βρεθεί.

-Μαζεύσαμε μερικά λουλούδια και πήγαμε στο ανθρωπολογικό εργαστήριο για να δούμε τα οστά του πατέρα μου-, λέει ο George. Και συνεχίζει: Αναγνωρίζαμε τον πατέρα μου από τα προσωπικά του αντικείμενα και τις διαφορετικές κάλτσες που φορούσε εκείνη την ημέρα. Την ημέρα που έφευγε από το σπίτι ήταν τόσο βιαστικός να πάει στον πόλεμο που έβαλε σε «διαφορετικά σοκ»!

Όταν η μητέρα μου του το έδειξε, η μητέρα μου της είπε ότι είναι εντάξει, θα πάω στον πόλεμο! Με την επιστροφή των οστών του έχουμε ένα μέρος να ανάβουμε ένα κερί, να κάνουμε μνημόσυνο και αυτό το πράγμα μας παρηγορεί, θεραπεύει τις πληγές μας και ελπίζουμε ότι αυτό που βιώσαμε θα το βιώσουν άλλες οικογένειες... αν μπορούσα να μιλήσω με τον πατέρα μου θα το έκανα. Του έλεγα ότι άφησε πίσω του μια ασύβλητη σύζυγο που πέτυχε και μεγάλωσε τα δύο παιδιά τους και προσπαθούμε να κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη του... Εκείνοι που δεν κάπνιζαν, έδειξαν τολμηρή ανδρεία και αντιμετώπισαν τον Τούρκο εισβολέα και προσπάθησαν ό,τι καλύτερο μπορούσαν, είναι οι σύγχρονοι Σπαρτιάτες. Πόλεψαν στις σύγχρονες Θερμοπύλες του Ελληνισμού στην Κερύνεια ανάμεσα σε βουνό και θάλασσα-!

38

Wreszcie, masz też opcję umieszczania notatek klikając na podkreśloną na żółto ikonkę.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΛΗΝΗΣ

Οι περιγραφές του Γιώργου Γαλήνη είναι συγκλονιστικές! Ο πατέρας του ήταν ανάμεσα στους κιλιάδες αγνοούμενους που εξαφανίστηκαν μετά την τουρκική εισβολή. Κατάφεραν να ανακτήσουν τα οστά του 47 χρόνια μετά την εξαφάνισή του μέσω ανάλυσης DNA. Έτσι περιγράφει την ιστορία:

-Γνωρίζω τον πατέρα μου μέσα από τις λίγες στρατιωτικές φωτογραφίες επειδή είχε πολεμήσει το 1964 στις μάχες της Τίλλυριάς (είχε έρθει στο Μεγάλο Πεύκο πριν από τη μάχη της Τίλλυριάς για εκπαίδευση πυροβολικού) και τις περιγραφές της μητέρας και των συγγενών του-, λέει ο Γιώργος Γαλήνης (γεννημένος στις 6 Δεκεμβρίου 1974). Και συνεχίζει: -Μπορώ να πω ότι τους είδα επίσης με υπερηφάνεια επειδή κρατούσε το όπλο και τα έδεικνα στους φίλους μου λέγοντας ότι αυτός είναι ο πατέρας μου και πήγε στον πόλεμο και θα επιστρέψει κάποια στιγμή, αυτό μας είπαν... μεγαλώνοντας η απουσία του ήταν εμφανής παντού-.

Γιώργος Γαλήνης και Γαβριήλ Χρυσόστομου

27

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Μέχρι που ήρθε η ημέρα της επιστροφής. Μια επιστροφή εντελώς διαφορετική από αυτή που περίμεναν. Σοκαριστικές είναι οι περιγραφές τους για τις στιγμές που έζησαν όταν ήρθε το μήνυμα ότι ο λαός τους είχε βρεθεί.

-Μαζεύουμε μερικά λουλούδια και πήγαμε στο ανθρωπολογικό εργαστήριο για να δούμε τα οστά του πατέρα μου-, λέει ο George. Και συνεχίζει: Αναγνωρίζαμε τον πατέρα μου από τα προσωπικά του αντικείμενα και τις διαφορετικές κάλτσες που φορούσε εκείνη την ημέρα. Την ημέρα που έφευγε από το σπίτι ήταν τόσο βιαστικός να πάει στον πόλεμο που έβαλε σε «διαφορετικά σοκ»!

Όταν η μητέρα μου του το έδειξε, η μητέρα μου της είπε ότι είναι εντάξει, θα πάω στον πόλεμο! Με την επιστροφή των οστών του έχουμε ένα μέρος να ανάβουμε ένα κερί, να κάνουμε μνημόσυνο και αυτό το πράγμα μας παρηγορεί, θεραπεύει τις πληγές μας και ελπίζουμε ότι αυτό που βιώσαμε θα το βιώσουν άλλες οικογένειες... αν μπορούσα να μιλήσω με τον πατέρα μου θα το έκανα. Του έλεγα ότι άφησε πίσω του μια αξιόλογη σύζυγο που πέτυχε και μεγάλωσε τα δύο παιδιά τους και προσπαθούμε να κρατήσουμε ζωντανή τη μνήμη του... Εκείνοι που δεν κάπνιζαν, έδειξαν τολμηρή ανδρεία και αντιμετώπισαν τον Τούρκο εισβολέα και προσπάθησαν ό,τι καλύτερο μπορούσαν, είναι οι σύγχρονοι Σπαρτιάτες. Παλέμησαν στις σύγχρονες Θερμοπύλες του Ελληνισμού στην Κερύνεια ανάμεσα σε βουνό και θάλασσα-!

28

Po jej naciśnięciu pojawi się poniższe okienko. Jak widać, możesz zapisać swoje uwagi różnymi kolorami, aby podkreślić różnice między ich znaczeniem czy tematyką.

Add a private note...

Na koniec, możesz przejrzeć podręcznik na pełnym ekranie, klikając ikonkę zaznaczoną na żółto, która znajduje się na dole ekranu po prawej stronie.

Podręcznik rozwiązywania problemów

Formularze oceny

Niniejszy przewodnik służy jako kompleksowe źródło informacji dla trenerów, zapewniając im wiedzę i narzędzia niezbędne do skutecznego prowadzenia sesji szkoleniowych. Ważne jest, aby dostosować przewodnik do konkretnego programu szkoleniowego i potrzeb organizacyjnych.

Gdzie znaleźć dodatkowe historie?

Wyszukiwanie historii ludzi, którzy walczyli w II wojnie światowej i brali udział w winnych znaczących konfliktach na terenie Europy, może odbywać się za pośrednictwem różnych źródeł, zarówno online, jak i offline. Oto kilka sugestii:

1. Archiwa historii mówionej:

- Wiele organizacji i instytucji prowadzi projekty historii mówionej, które dokumentują relacje z pierwszej ręki osób, które przeżyły wydarzenia historyczne, w tym II wojnę

światową. Skontaktuj się z lokalnymi archiwami, muzeami lub instytucjami krajowymi, które mogły w ten sposób gromadzić historie przekazywane ustnie.

2. Organizacje kombatanckie:

- Dotrzyj do organizacji kombatanckich, zarówno lokalnych, jak i krajowych. Często dzielą się historiami swoich członków i mogą mieć archiwa lub publikacje, które dokumentują osobiste narracje.

3. Biblioteki i archiwa:

- Odwiedź lokalne biblioteki, zwłaszcza te z bogatymi zbiorami historycznymi. W archiwach państwowych i archiwach wojskowych mogą również znajdować się osobiste relacje, pamiętniki, listy i inne dokumenty z czasów II wojny światowej.

4. Archiwa i bazy danych online:

- Przeglądaj archiwa i bazy danych online, które specjalizują się w historii wojska. Strony internetowe, takie jak Archiwa Narodowe (dla określonych krajów), Biblioteka Narodowa i platformy internetowe poświęcone historii wojskowości, mogą zapewniać dostęp do zdigitalizowanych zapisów i osobistych narracji.

5. Muzea wojskowe:

- Muzea wojskowe często zawierają osobiste historie żołnierzy, którzy służyli w różnych wojnach, w tym w II wojnie światowej. Odwiedź te muzea lub zapoznaj się z ich zasobami internetowymi, aby uzyskać relacje i eksponaty z pierwszej ręki.

6. Książki i pamiętniki:

- Wielu weteranów i ich rodzin napisało wspomnienia lub książki o swoich doświadczeniach. Szukaj literatury związanej z II wojną światową, zarówno literatury faktu, jak i fikcji opartej na prawdziwych historiach.

7. Filmy i seriale dokumentalne:

- Oglądaj filmy dokumentalne i seriale zawierające wywiady z weteranami II wojny światowej. Filmy dokumentalne często zawierają osobiste narracje i odzwierciedlają prawdziwe wydarzenia historyczne.

8. Fora i społeczności online:

- Dołącz do forów internetowych i społeczności, w których ludzie dyskutują i dzielą się historiami rodzinnymi lub osobistymi relacjami z II wojny światowej. Strony internetowe i społeczności związane z historią, mogą być cennymi źródłami wiedzy.

9. Instytucje edukacyjne:

- Skontaktuj się z uniwersytetami i instytucjami badawczymi, które koncentrują się na historii wojskowości lub społecznym wpływie wojen. Profesorowie i badacze mogą mieć dostęp do osobistych historii ich uczestników lub mogą poprowadzić Cię do odpowiednich zasobów.

10. Grupy w mediach społecznościowych:

- Przeglądaj grupy w mediach społecznościowych lub strony poświęcone historii II wojny światowej. Wielu entuzjastów i historyków dzieli się opowieściami, zdjęciami i zasobami w tego typu społecznościach internetowych.

11. Akta i archiwa rodzinne:

- Sprawdź własne akta rodzinne, listy i archiwa. Wiele rodzin zachowało dokumenty, fotografie i historie krewnych, którzy służyli w II wojnie światowej.

Analizując kombinację tych źródeł, możesz odkryć bogaty gobelin osobistych historii osób, które odegrały rolę w II wojnie światowej. Zawsze podchodź do tych relacji z wrażliwością i szacunkiem dla doświadczeń tych, którzy przeżyli tak ważne wydarzenia historyczne.